

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

GewoonOngewoon. Autisme in gezin en partnerrelatie

Congres en werkconferentie georganiseerd door De Keerkring GGZ Drenthe en Lentis op 1 en 2 november 2007 te Zuidlaren en Beilen

Op dit goed georganiseerde congres in Noord-Nederland kwamen een paar honderd systeemtherapeuten, psychologen, psychiaters en andere belangstellenden bij elkaar om zich een of twee dagen te verdiepen in het onderwerp autisme in de partnerrelatie en/of het gezin. Een uniek thema, aangezien er meestal geschreven wordt over de medische, psychologische of sociaal-emotionele ontwikkelingskant van autisme.

Tijdens de ochtend van de eerste dag werden vier lezingen gegeven, door Ina van Berckelaer-Onnes (emeritus hoogleraar orthopedagogiek, Universiteit van Leiden), Peter Vermeulen (Autisme Centraal te Gent), Maxine Aston (couple en family counselor, Coventry West Midlands, UK) en de heer G. Antonio (vader van een zoontje met autismespectrumstoornis (ASS)).

Van Berckelaer-Onnes gaf helder weer dat een contactstoornis binnen het autistische spectrum een langdurig probleem is, waardoor ouders, maar ook broertjes en zusjes, genooddakt zijn mee te groeien tot ASS-deskundigen. Daarbij is het belangrijk dat ouders geen co-therapeuten worden die

alles maar goed moeten doen. De kracht van ouders is hun onvoorwaardelijke liefde, hun grote loyaliteit naar het kind en hun ouderlijke intuïtie. Het belang van goede voorlichting aan het gezin en hun netwerk werd benadrukt, om zo een autisme-vriendelijke omgeving voor het kind en gezin te kunnen creëren. Peter Vermeulen sloot in zijn lezing hierop aan door te pleiten voor een goede samenwerking tussen ouders en professionals.

Aangrijpend was het verhaal van de heer Antonio, vader van een zoon met ASS. Zeer liefdevol maar ook realistisch vertelde hij over het leven van en met zijn zoon. De invloed van de verstandelijke beperking en de autistische stoornis op de ontwikkeling van zijn zoon en daardoor ook op het functioneren van het gezin, zette hij scherp neer. Wanneer het gezin op vakantie gaat en aankomt in het nieuwe huisje, wordt dat eerst ingericht met tv en dvd-speler. Zo kan zoonlief in zijn eigen hoekje met zijn eigen vertrouwde spullen acclimatiseren voordat de auto wordt uitgepakt. Een reservetelevisie en -dvd-speler worden meegenomen voor het geval de andere kapot gaan. Zo noemde de heer Antonio

vele voorbeelden van de impact van ASS op het dagelijks leven van het hele gezin. Mooi was zijn bewuste aandacht voor zijn oudere dochter. Regelmatig gaat hij met haar vissen. Niet om het vissen zelf, maar om samen aan de waterkant te kletsen en een zak chips te eten.

's Middags waren er verschillende workshops. De workshop 'Relatietherapie en ASS' door E.C. de Wilde en J. Wester (De Keerkring) was praktisch en gaf heldere richtlijnen. De Wilde en Wester wezen op het basale verschil in waarneming tussen een ASS-partner en een niet-ASS-partner. Een ASS-partner heeft meer een detailwaarneming, is gericht op directe communicatie, heeft de focus op het verbale, let op feiten en is veelal een systematische denker. Dit in tegenstelling tot een niet-ASS-partner, die naar het geheel kijkt, veelal indirect communiceert, de focus heeft op het verbale en non-verbale, zich richt op de beleving en veelal een empathische denker is. Ervan uitgaande dat vrouwen meestal meer intuïtief reageren en indirect communiceren, is het voor een vrouw met een ASS-partner dubbel hard werken om directer te communiceren.

Als hulpmiddel in de communicatie werd in de workshop de DISCAN omschreven, een vragenlijst waarop beide partners met --, -, + of ++ aangeven hoe zij zich de afgelopen week gevoeld hebben. Ook wordt hen gevraagd aan elk niveau een woord te geven (bijvoorbeeld super,

oké, geïrriteerd, vol in mijn hoofd). De DISCAN wordt bij elke sessie gebruikt en geeft zo een lijn in de therapie aan, waardoor mindere en goede periodes zichtbaar worden.

De werkconferentie startte met een lezing van Tim Zwaan over relatietherapie. Op charmante wijze meldde hij dat hij veel van relaties wist, maar niets van ASS. Dit was later een inkopper voor Peter Vermeulen, die aangaf veel van ASS te weten, maar weinig van partnerrelaties.

Tim Zwaan sprak onder andere over stereotiepe interactiepatronen tussen echtparen, waarbij de actie van de ene partner leidt tot een vaste reactie van de andere. Als voorbeelden

***...ik heb toch al
gezegd dat ik van
haar hield toen
ik trouwde...***

noemde hij aanklappen met als reactie terugtrekken, aanklagen en stilzwijgen, kritiek geven en verdedigen, zorg geven en patiënt zijn. Patronen die vaak leiden tot stagnaties in de relatie. Het doel van de relatietherapie zal gericht zijn op het creëren van rust, het vergroten van het probleemoplossend vermogen en het doorbreken van het vaste patroon van actie en reactie. De therapeut brengt een gesprek tussen beide partners op gang over de vraag hoe het komt dat zij steeds zo op de ander reageren. De therapeut stimuleert beide partners om zich voor te stellen dat de ander een situatie heel anders kan beleven (mentaliseren). Dit laatste is een moeilijk punt in partnerrelaties waarin een van beiden ASS heeft. Het raakt de stoornis in de kern.

Peter Vermeulen haakte daarop in. Mensen met ASS hebben moeite zich in de ander te verplaatsen en verbanden te leggen tussen verschillende informatiebronnen. Als trefend voorbeeld noemde hij een vrouw die een knuffel van haar man als troost wilde na een conflict op haar werk. Voor haar partner met ASS was het onbegrijpelijk dat zijn knuffel haar rotgevoelens over het conflict op het werk zou verminderen. Een ander typerend voorbeeld is een partner met ASS die vertelt: 'Ik zei dat ik van haar hield toen ik trouwde. Ik ben nooit van mening veranderd. Waarom wil zij steeds horen dat ik van haar houd? Als ik van mening veranderd ben, zal ik het haar zeggen'.

Lieven Migerode (UZ Leuven) vulde in zijn lezing aan dat het binnen een relatie niet gaat om de verschillen tussen beiden maar om de band. Indien er een band tussen beiden is, wordt de communicatie anders en worden verschillen anders beleefd. Relatietherapie moet helpen om meer momenten van verbinding te ervaren.

Maxine Aston hield een inspirerende lezing. Zij is gespecialiseerd in partnerrelaties en het Asperger Syndroom, waarnaar zij uitgebreid onderzoek deed. Op basis daarvan schreef zij het boek *Aspergers in love*. Aston benadrukt het belang van goede diagnose als er mogelijk sprake is van ASS. ASS omschrijft zij als een relatiestoornis. Het heeft invloed op de communicatie, de sociale interactie en de bekwaamheid om de ander emotioneel aan te voelen. Alle-

**...groen betekent
'ik wil vandaag
seks'...**

maal ingrediënten voor een succesvolle partnerrelatie. Het niet stellen van de diagnose, blijkt uit onderzoek, leidt bij 60% van de relaties tot het als niet succesvol ervaren van de relatietherapie. De ASS-partner heeft het gevoel dat er vaardigheden van hem worden gevraagd die buiten zijn mogelijkheden liggen, en de partner zonder ASS voelt zich niet gehoord en begrepen. Het weten van de diagnose geeft veel meer begrip bij beide partners. Aston adviseert een kortdurende therapie, praktisch gericht op de vragen van beide partners. Haar sessietijd (twee uur) is langer, omdat haar ervaring is dat een persoon met ASS meer tijd nodig heeft om informatie te verwerken.

In haar relatietherapie maakt Aston gebruik van concrete hulpmiddelen. Indien een van de partners ASS heeft en de communicatie vaak leidt tot niet begrijpen van elkaar, adviseert zij het paar bijvoorbeeld om moeilijke onderwerpen te bespreken door elkaar vanuit verschillende kamers te mailen. E-mails kunnen niet schreeuwen, e-mails hebben geen non-verbale informatie, e-mailcommunicatie geeft meer tijd om na te denken.

Om de partners te helpen beleving en emoties aan elkaar duidelijk te maken, maakt Aston gebruik van kleuren. Ze vraagt het paar om elke emotie een kleur te geven. Een emotie kan ook meerdere kleuren hebben. Bij boosheid, bijvoorbeeld, betekent rood 'ik ben boos op jou' en oranje 'ik ben boos om iets anders'. Ook kan de kleur een cijfer krijgen, wat iets zegt over

de intensiteit. 'Hoe zwart ben je vandaag? Welke cijfer geef je het?' Het visualiseren en inschalen (cijfer 1 tot 10) geeft meer wederzijds houvast en begrip.

De drie kleuren van een stoplicht kunnen op een andere manier in de slaapkamer een leuke betekenis krijgen. Rood betekent 'ik wil vandaag niets', oranje betekent 'ik wil een knuffel' en groen betekent 'ik wil vandaag seks'. Het klinkt simplistisch, maar Aston benadrukte dat juist seks een vorm van communicatie is. Niet aanvoelen wat de ander wil, niet aanvoelen op welke gebieden een ander juist wel of niet aangeraakt wil worden, kan leiden tot de ander pijn doen en heftige misverstanden.

Dit congres en de werkconferentie waren voor mij als systeemtherapeut boeiend.

Niet zozeer qua nieuwe kennis, maar het duwde mij met mijn neus op de feiten hoe pervasief ASS is en hoe basaal dat doorwerkt in het denken, voelen en zijn van iemand. Het bracht mij terug bij de basis van relatietherapie, te weten de band tussen mensen en het streven naar momenten van verbinding en begrip. ASS is niet apart te plaatsen, maar is verweven in de gehele persoonlijkheid en daardoor van grote invloed op de partnerrelatie.

Lenny Rodenburg

Literatuur

Aston, M. (2003). *Aspergers in love*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Real life, second life? Nieuwe media en systeemtherapie

Symposium georganiseerd door het Lorentzhuis, centrum voor systeemtherapie, opleiding en consultatie, op 14 maart 2008 te Heemstede

De weg naar het symposium, verstopt door files, voert over een industrieterrein naar College Hageveld, een middelbare school. We lopen door de lange gangen en worden als vanzelf teruggezogen in de tijd, terug naar de jeugd. De gangen zijn nog hetzelfde, de moderne mediatheek wijst echter op een geheel nieuwe cultuur.

Waarom ben ik hier? In mijn dagelijkse praktijk als orthopedagoog en systeemtherapeut op een orthopedagogisch residentiële behandelcentrum voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar, kom ik steeds vaker in aanraking met de, in mijn ogen, vaak negatieve gevolgen van mobieltjes en internetgebruik. Jongeren bedreigen en fil-